

ТЫА ХАҢААЙЫСТЫБАТЫН КҮНҮНЭН!

Чурапчыга күн тахсар!

САҢА ОЛОХ

Чурапчы улуунун хаһыата

12+

2015 сыл
Сэтинньи
19
КҮНЭ
ЧЭППИЭР
№ 124
(11134)

ХАҢААТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЫҔЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

ЭБЭРДЭЛИИБИТ!

Тыа хаһаайыстыбатын күнүнэн!
Тыа хаһаайыстыбатын ытыктабыллаах үлэһиттэрэ!

“Чурапчы улууһа (оройуона)” муниципальнай тэриллии дьаһалтатын аатыттан уонна тус бэйэбит ааптытыттан идэлээх бырааһынньыктынан – Тыа хаһаайыстыбатын күнүнэн итиитик-истинник эбэрдэлиибит!

Улуустуугар тыа хаһаайыстыбатын сайдыыта инники күөҥүсү турар үтээн буолар. Ол курдук, анал программалар чэрчилэринэн сүөһүнү эбэтич, кэтэх, баһынай хаһаайыстыбалар укулааттарын бөбөрөгүтүгү туһуламмыт араас хайыскалаах үлэ-хамнас сөптөөхтүк ытыллан кэллэ.

Бүгүн тыа хаһаайыстыбатын астыыр уонна баттарар тиһигин кэнэтич уонна бөбөрөгүтү нөҥүө табаары онорон таһаарыны улаатыннарыы – тыа хаһаайыстыбатын сайдыытын тирээн турар

сыала. Республика агропромышленный комплекса хаачыстыбалаахтык сайдарыгар, хас биридиги тыа хаһаайыстыбатынан дьарыктанар улуус, хаһаайыстыба киллэрэр кылаата тугунан да сыаналаммат.

Бу күн идэлэригэр бэриниллээх, салаа сайдыытыгар олохторун анаабыт, эдэр ыччакка холобур буолар, өр сылларга бу эйгэҕэ үлэстээбит дьоннорбутугар улахан эбэрдэбитин аһыбыт. Эһиги сыралаах үлэбитин үрдүктүк сыаналыбыт!

Тыа хаһаайыстыбатын бары үлэһиттэригэр уонна баттарээннэригэр чэгиэн доруобуйаны, уйгулаах ологу багарарбыт.

“Чурапчы улууһа (оройуона)” ИТ баһылыга А.Т. НОГОВИЦЫН,
Улуус Сэбиэтин председателэ Я.П. ОКОНЕШНИКОВ.

ҮҮТҮ, ЭТИ ДЭЛЭТИИГЭ ТҮМСҮҮЛЭЭХТИК ҮЛЭЛИЭБИН!

(ТЫА ХАҢААЙЫСТЫБАТЫН УПРАВЛЕНИЕТЫН НАЧАЛЬНИГА А.П. ЗАХАРОВА ДАКЫЛААТЫТТАН)

Убаастабыллаах тыа хаһаайыстыбатын үлэһиттэрэ, общественность бэрэстэбиитэлэрэ, күчү ытыктыгыгар уонна Чурапчы салыыһатын алаастахторо!

Эһигин Чурапчыга тыа хаһаайыстыбатын управлениетын ааптыттан үгүс кутулуйбут «идэл» бырааһынньыктынан, 2015 сыллаах үлэбитин түмүктүүр үөрүүтүк түмсүүнэн, тыа хаһаайыстыбатын уонна ас-үөл эйгэтин үлэһиттэрин күнүнэн итиитик-истинник эбэрдэлиибит!

Чурапчы улууһа тыа хаһаайыстыбатын дьарыктанар бөлөҥ улуустарга биридэстөрү буолар. Ол да иһигиттэн бу хайыскага онорон таһаарыы, сүөһү аһаанын, аччыгыт буолуу болгоруостара сылтаа ирдэбитэ тураллар.

Билигин туругунан улуустууга 291 баһынай хаһаайыстыба, 52 тыа хаһаайыстыбатын кооперативтара бааллар. Ол иһигиттэн сылгы иттигинэн дьарыктар 20 потребительскэй уонна 3 производственной кооперативтар бааллар. Маныттан, «Чурапчы» кооператив, «Маарыскаан» потребительскэй общество, «Россельхозбанк» филиала, ууну хаһаайылыгын, хайыскалыгын, быһыттары оноруунан дьарыктар «Мелиорация» ГУ филиала, анал лабораториялаах улуустаагы ветеринарнай управление, техникумун, саллаас чаһына, уматыгын ханыйар «Сельхозснаб» кураак тэриэттэр тэрээһиннээх хаһаайыстыбалар аһаан-нарыгар киирсэн сыл устата быһааннаах үлэни ыттан келиһэр.

Маны таһынан, тыа хаһаайыстыбатын биһр сүүрүн дьарыга эһи-үүтү, охсуот аһын согуотуопалааһына буолар. Сылтаа бу көрүнүс сылтаагы быһааны аһара толорбут. Улууска анал тэриэттэри таһынан 2000 көрүнүс чаһынай ыт тыа хаһаайыстыбатын араас көрүнүгүнэн утуунаахтык дьарыктаар.

Улуустуу сүүрүн дьарыга – сүөһү, сылгы иттигэ. Улуустууга 2015 сыл сэтинньи 1 күнүгө туругунан, сүөһү уоскай аһаана 24734 тебөҕө, онтон ынах аһаана 8492 тебөҕө тэннэстэ. Сылгы аһаана 23619 тебө. Ол эбэтэр, республикабыт ынах сүөһүн уоскай аһаанын 10 % тэннэстэр, онон тыа хаһаайыстыбатын дьарыктанар улахан улуустар аһааннарыгар сылдарытын өссө төгүл санатар тороостоох. Быһыт улуустууга 30 сыл буолан баран Красноярскый кыраайтан 70 тебө красно-пестрая племенной типтэттэри аҕалыбыт. Аны саас өссө 90 тебө сүөһү кэлэрэ быһааннаар. Үүтү уоскай ыһын 150602 тоннага, эти оноруу 5785 тоннага тийдэ. Үүтү согуотуопалаах туттарыыга «Чурапчы» кооператив 2015 сыл 10 ый түмүгүн быһаан 6523 тонна, үүтү туттарыы 6406 тоннага тэннэстэ, ол эбэтэр быһааннарын 98% толорду. Үүт туттарыылар ордук үчүгэй көрдөрүүлэстэринэн Алабар, Төлөй, Халаар, Хайахсыт уонна Чакыр нэһилэктэрэ буолаллар. Бу нэһилэктэр 10 ый түмүгүн сылтаагы быһааннарын аһара тһарору ситистилэр. 2015 сыл уоскай түмүгү үлэтич, бу

хаалбыт икки ыйга сылтаагы үүт согуотуопалаах толорорго дуулаһыт. Кэлинни сылларга сибиниэни, көтөрү иттич сайынны ыйдарга сүүрүннөн ытыгылар, 823 тебө сибиниэ, 10491 тебө кууруска ниилгөн турар. Кэлинни ончукары оноруу 2015 сылга 10 ый түмүгүн 977,7 тонна ончуллан быһаан туолуута 92% тэннэстэ. Үүт ончукары 1601 тоннага бэтэмнөн быһааны 100% толорду. Ынах арыттан оноруу 2022 тонна, быһаан 94% тэннэстэ. Эти согуотуопалаахын 23 тоннага тэннэстэ. Онтон халбаһыны 15,8 тонна онорон, быһааннарын 263% аһара толорду.

Сири кытта үлэ. Чурапчы улуунун үрдүнэн быһыт 36 тэрээһиннээх хаһаайыстыба ыһыла тахсан үлэстилэр. Ол курдук 31 хаһаайыстыба күөх ыһыла, 10 хортуспууһунан уонна 1 аһаас халлаан аһыгар үүннэригэр охсуот аһаан-нарыгар уоскай. Уоскайга 251 гектар бурдук (ол иһигиттэн 59 га нэччиэ, 192 га эһиэ), күөх ыһылабыт быһырыныт көрдөрүүтүн 295 гектарынан кэннэ, 1477 гектарга тэннэстэ, 138 га хортуспуу, 23 гектар аһаас халлаан аһыгар үүннэригэр охсуот аһара хомулунулар, 242 гектар лавраһа, 672 гектар күһүнүн хортуттан эһиэти ыһыла бэтэмнөн.

Икки улахан хаһаайыстыбабыт – «Комплекс» баһынай хаһаайыстыба уонна «Мындагайы» кооператив быһыт күһүн бурдугунан 70 тонна нэччиэ, 150 тонна эһиэ хомулдулар, эһи М.С.Седлишев баһынай хаһаайыстыба 50 тонна эһиэ хомулун, уоскай улуус үрдүнэн 260 тонна бурдук хомулунан. Аһын тэрээһиннээх хаһаайыстыбаларыт 1115 тонна күөх маасаны ылан бэйэтэрин кыстык отторутар эһи ончулунулар. Охсуотунан «Комплекс» бх эһиэ бурдугунан дьарыктанар хаһаайыстыбаларга киирсэр сылтаа, күһүн улууска саа сүүрүннөн киирэн кыһытты сүөһү 100 гектарга ыһа, быһыт уоскай иһин 300 гектарга таһаарда. Эһиэти дьылга бурдугунан хомулара быһааннаар уонна критерийгэ эппиттээн бурдугунан дьарыктанар хаһаайыстыбалар кээсэригэр киирсэн, инноватин техникумун сандарыгар үлэстилэр. Быһырын улуустууга сохуос ыһылаагыттан бастаан «Мындагайы» ТХПК 300 тонна ситтэс устута, бу үлэтич 2016 сылга салгырга быһааннаар. Баһынай хаһаайыстыба А.Е.Луковцев сылтаа улуус хаһаайыстыбаларыгар сири онорон биһи өтөтүн дьарыктанар. Ол курдук 2014 сылга 7 хаһаайыстыбага 409 ганы, быһыт 682 га өтөнү онордо. Салгы бу хайысканы туһанан, саа сиринэн үлэтич хаһаайыстыбалары кытта үлэстэр быһааннаар. Бу хаһаайыстыба үлэтич техникумга эргэбитэ, баһаарга эһиэ хортунуу көрүбүтэ аһахтыр.

Быһыт 1081 тонна хортуспуу хомулун быһааннарын 105%, (быһырыныт көрдөрүүтүн 102,7%), охсуот аһын 805 тонна хомулун быһааннарын 103% толорду.

Оттохунан 1119 тыраастар, 2093 иһи тахса, 837 биридэстэ үлэстэ. 35972 иһиэс сир охсуллан 38674 тонна хомулунан быһааны 113% толорду.

Сир үлэтигэр, биһиэрин курдук, саамый дарахан болгорууларын састорулар техникумга эргэригэ, баһына тостуута, отук сыһынын быраһына буолар.

Быһырынтан тыа хаһаайыстыбатын сайдыытын программалар улуустуу баһылыгын туруоруутунан, улуус депутатара өйөөһүннэринэн хаһаайыстыбалар да эһиэ 10

мөл. солк үл көрүлөр. Тэннөн эһиэ буһааха, 2013 сылга тыа хаһаайыстыбатын сайдыытыгар 1,440 мөл.солк көрүлүбүтэ. Саага программа урууа программаттан сүүрүн уратыта дьон нэһилэктэр баһылыктара, депутатара мөөстөлгөр тыа хаһаайыстыбатын сайдыытыгар сыһын үлэһиттэригэр, баһынай кыттыһалларыгар кыахтары биһэр, улуус өтүтүнэн утары үлэһиттэрин болгоруулар бериллэллэрэ буолар. Ол эбэтэр, хас биридиги нэһилэкт тыа хаһаайыстыбатын сайыннарыла бэйгэ туста программалар, онно ханнак хайыска өйөнөрүн быһаарар, үбү субсидия быһылыгын көрөр, куонкурсу онорон тх табаары онороччуларыгар тирээр уонна ол көрүлүбүт үлэ улуустан утары биһр өңү үлэһитини мөһүбэттэй трансферт быһылыгын ылан субсидия ылааччыларыгар тирээр. Онон 2014 сылга нэһилэктэр 4,505 тх. солк утары улуустан 4,505 тх. солк көрүлүбүтэ. Бу суураатан 2,560 тх. солк аһылыгы тиһтээх хотон тутуутугар, 1,165 тх. солк сосуд Дьора аһылаһытыгар уонна искусствнай ситтэһини, сүөһү аһылаһытыгар 932,0 тх. солк, сайылааха уот киллэригэр 560,0 тх. солк, күөх үлүүнү ыһыла 862,0 тх.солк, сүөһү аһылыгын аһылаһытыгар уонна племенной аһыыр оҕу аһылаһытыгар барыттар. Онон барыта 14,000 мөл. солк тыа хаһаайыстыбатын производствыгар утулуна. Ол эбэтэр 2013 сылы кытта тэннэстэ, 10 төгүл улаатта. Быһылы үлэһиттэргэ нэһилэктэр 5,550 тх. солк көрүлгөн сүөһү аһылаһытыгар, хотон тутуутугар, сүөһү аһылаһын бэтэмнэһини, сайылааха уот киллэригэ уонна да аһын хайыскаларга куонкурсу биһэр улуустан ыла сылтаалар. Билигин туругунан көрдөххө, үлэ нэһилэктэр бу саадаһытга бэтэмнэһэрин, интэриэстэстэрин көрдөрүлөр, ол холобурун 2014 сылы 2015 сылга тэннэстэ 1,050 тх. солк нэһилэкт көрүлгөр үбү улааттыла биһэтэр, ол эбэтэр 15,000 мөл. буолла. Итин таһынан улуус бөдөһүтүн ситтэс трансферт онорууга, сүөһү аһылыга бустар күөх ыһыла, сүөһү иттигин өйөөһүн, бэрэнү буһаһына, сүөһүтүн ыһылар бородууксуйаны онорон уонна аһаан таһаарыа, 4-с өбөрү ийэ хапылаһын биһиригэ дьон улуустан 5,533 тх. солк онон 2015 сылга 4,450 тх. солк көрүлгөн субсидия быһылыгын тирдигин турар.

2014 сылга улуустуу баһылыга А.Т. Ноговицын көрүлгөһүннөн, ыччаты тыа сиригэр производствога таһаарар, олохсугар сыллаах сааа бырайыак барыта комүссон, 3 нэһилэктэ – Мугудайга, Төлөйгө, Мындагайыга аһылыгы ирдэбитэ эппиттир агрохастер үлэтич саадаһыта. Республиабыт Ил Дарханын өйөөһүнүн, салгы бу бырайыагы Саха Республиатын Правительствын бэрэсэдэстэ Галина Иннокентьевна Данчикова кэп билсэн, сүрдөһүн биһирэбитэ. Бу бырайыактары тэһиэстэ сайынарыла Мугудай нэһилэктин «Чаран» агрохастерлар үлэ-хамнас барта. Мана кыһаас юм иһигр аһылыгы тиһтээх таас охсула тутуута, сааа квартал инженерной обустройствот ончулунулар. 19 толору хаһылылаах сааа дьылар дьыһыттар, 6 хотон үлэстэ киирдэ. Агрохастер кыттыһа-аһара, 9 эһи уот дьыэ кээргэһиэһин биһиригэ Дьокускай, Покровскый курааттаран көһөн кэһи олохсуйдулар.

Тыя хаһаайыстыбата

Агрокластер кыттылыахтарыттан 12 уол башынай хаһайыстыба тарынан, сэттэтэ «Этер фермер» куонкурусун кыттан 1,5 мөл. гранаары ылары ситистилэр, 25 тобо ыланнахха аныгы матырыйаллары туһунан үлүстэй көстүстөххө хотоннору туттан килтирилэр. Кластер биһир кыттылыахынан олохтоох, көскүлүөкүк үлүһүн-хамсыы сыйдыр башынай хаһайыстыба салалыытыта Илья Ильич Дачновский Кинигэ «Семейная ферма» куонкуруска кыттан, 3 мөл. солк. гран ылан, 50 тобо ынык турар хотонун туттан хаһайыстыбатын башынан билистэрдик көтөтүннэ, тупсарда. Билгырын бу хаһайыстыбалар 280 тобо сүөһүтөххө эбит буоллахтарына, билилгити туртулуун 390 тобого тэптэстэ. Мурудай нэһиликтэр сыгыта сүөһүтүн ахсааны эбилтэн илэр, ол курдук 2013 сылга 1233 тобо сүөһүтөххө эбит буолууһунан 2015 сылга барытамын алдьанын 1350 тобого тэптэн 117 тобонен, ол иһинтэр ыныктын ахсааны 57 тобонен үлэстэ.

[illegible]

Талайго «Дасаан» агрохасастерлар бюс хотонгон 25-тин тобо сүөһү түрүр үс хотонун элэр фермерлэр Иван Петрович Хоюганов, Василий Семенович Смирников уонна агрооскула тутан үлбэ килгирдилэр. Бу хотоннорго уоссайа 91 тобо сүөһү кыстыада. Манаа бириг тасаралхон этекини бадарасын. Республикага көрүлөр сүөһү апылдьыһыт-ын программалар килгирсэн, агрооскула иһигэн үлэтиир «Сага слох» кооператив. 13 тобо ынах сүөһүнү уонна 15 тыйы тылаастары апылдьыһ үлэтин этимнээк килгирээт. Мындааһы «Кыстык-Кунда» агрохасастерлар былардын тагыста. Животноводческой комплекс быһыл үлбэ килгирт. Бу комплекска быһыл 130 тобо сүөһү кыстыада, 70 тобо крас-но-пестрая Красноярсайтан кэлбит уонна 60 герефорд борукта сүөһүлөр. «Мындааһы» ТХПК эһилт үү хайыскалык 200 тобо ынах сүөһүнү аскаан механизирован-най комплекслар элэр специалистар кэлэн үлэтиирлэр. 10 толору ханчылыһынах дьыллери тутаттарлар, үлүгү ханмас ахсаалларлар анал усулуобуйлар оһолуһтунулар. Бу быларан тусалларлар үлэни күүһүрдүккэ, ынаштар кэлэн үлэтиир, олорор тыла тэнирэгэ.

Агрокластер байрлалх үлэйн сэтгэл сайн үннээр сэл-
тан, Улус экомоническай Сэбизлэгэр бу байрлалх
балаһанньта бигэргэммиз. Бу балаһанньта
эллэртинэн, нийслэлкээр 6 ээр балы кытланьарьаахтар,
олгон икэн бал атын сиртэн юмни буолуохтар дээн
Кытаанчылар тьа хаһайыстыбатын ханнык баһарар
көрүтүнөн дьарьстаналлара сүүн ирдэбилтэн булар.
Олохтох дьаһалта бэйэтин бидэстэтин 300.0 тьа олох
көрүнүхтэх, очоно улуустан утары софисансирование
кылар. Ээр балларга приоритет быһылын дьа тутуу-
тутар анал программанын квоталар бэриллэтэр. Санта
саһалыр фермердэр программада кытан трий-
геллехтарына, 25 тобо ынах сүөһүнү алыаһан, алыаһы
тииттэх хотон тутуохтаахтар. Бэйлэрэ ынах сүөһүтэх
буолаһтарына эни 25 тобонү алыаһаллара ирдэр. Бу
агрокластернай программанылар олохуран билини
улуустуттар улахан, сүүсүү бээр ынахтан
хаһайыстыбалар тэриллилэригэр торуот буолуохтаах.
Быһылы агрокластер программатын Мырыла, Чакыр,
Хайхсыт, Халыла, Сьланг уонна Арыллах нийслэлкээр
комүссон үлэни была сьтлаллар. Бу нийслэлкэртэн 8 ээр
фермер 1.5 мол. гравы ылары сикэллэр. Ээр фермертэр
барыла 246 сүөһүтэхтэр, ол иһинтэн 116 ынах сүөһүнү
алыаһан ытлар. Үс аныаһылы тийттэх 25 тобо бээр
мыскал алыаһан хотону тутан үлэс кылардир.

Сылы илтийгинэн биһиги улуустат улуунаахтык дыарыктанар. Билингги туругунаа, тэрэһиннээк хаһаайыстыбаларга 14609 сылы баар. Деловой өйөөс 2014 сыла 88% тэнээстэ, сылы илтийгин уопсайа 2014 сы түмүгүнэн, 16 сылы илээр кооператив, 183 баһыныи хаһаайыстыба дыарыктанар. Российскай сибидогалистыбээк племенной хаһаайыстыбыһынан «Чыппар», «Беремел» кооперативтар, кандидаттарын «Милгэсайы» кооператив уонна «Комплек» баһынай хаһаайыстыба буоллар. Баһынай хаһаайыстыбаларга 2013 сыла 6145 тебо, 2014 сыла 663 тебөнөн эбиттэн 6808 тебого тэнээспитэ, сылы илээр кооперативтарга 2013 сыла 3124 тебо, оттон 2014 сыла 538 тебөнөн кыччаан 2586 тебо буолбута. Бу кыччааны сүрүн биригистийгэн «Кыым», «Сырдыло» уонна «Хайако» сылы илээр кооперативтар үлэтэрин тоскоптуттара булар. Улуустуутар 50 тебого дьери сытылаах 2014 сыл түмүгүнэн, 136 хаһаайыстыба баар, бу 2013 сылы кытта тэнээтээк, 5 хаһаайыстыбаныи эбээтэ. Оттон сүскэ дьери сытылаах хаһаайыстыба 2013 сыла 43 эбит буоллааһына, 2014 сыла 4 көүрүрэн 39 буолла. 150 дьери сытылаах хаһаайыстыба 2013 сыла 8, оттон 2014

түмүгүнөн 13 тэнгесте, 150 үйгө, сыгытлах хайршайхыба 2013 сыла 10 эбиг бусгылары, 2014 сыла - 13 бусыа. Бу сыгытларар кордораларуон, сыгыт жетинигэр кыргакын да бусылар, хайршайхыбаар сыгытларын эбиг, бээнсүйгөн илгитеро жостор. Бу сайын улуска сыгытлыгытар уускай муннахытара кытылыгыба. Ол түмүгүнөн, улуска сыгытлыгытар ассоциацияларын тэрийэртэ аналар, А.А. Мохиневский салалаларх риконий хайршайхыба тэрийэбиге. Бу ассоциация улус сыгытлыгытарын беркын түмөн үлгүлэр, кинистер күнүсүгө кытылыгыларын, араас боспур-остарын бэһаарсарга сүрүткөөр.

[illegible]

Тың маңайыстағы министрліктің инісі 2012 жылғы ұлттық «Әзір фермердері ойыс» программасы 4 жыл ұстап қызып келіпті. Мәні:

2012 жылға 7 эсир фермер - 10,423 тың. солк.

2013 сылта 4 ээр фермер - 5,956 тың. сэтк.

2014 сылта 10 этэр фермер - 14,890 тыһ. оолк.

2015 сылта 18 этэр фермер - 26,802 тын. сомс.
Бүтүсүм - 5 этэр фермер, 20 этэр фермер, 58,07

Барын. 5 сны үснээ 39 дэр дөрвөр 58,07
түмнэр. Бу барынга үснээ 20,00. Бурын дө

Айылдар, бу бөлөккө узактан суура, өнүгүп фермердериң бастагы сылта сүлүктөгү, тизманын ыбыгытара, ол ичин көрөрүрүбүз сыйт этэ. 2014 сылта гран ыбыгыт тор фермердериң сүрүн хайыканын ошоронтой среастионы атылаагаларыгар бизнес-бываныннын ошотторбулду. Ошон ичин икин сылта үзүстөр сүөбү, сылта атылааган произвоство көрөрүрүрүргүз билингүр баалар. Ол курдук, 2012 с. Кытаңкытын Е.Е. Владимиров 8 ыбарынахтак этэ, билингүр аыада 22 тебөгү тизмост. Үркө-Куороттан П.А. Итбариков 2014 сылта гран ыбарыгар 20 тебө ыык сүөбүтөдө быйыл бу көрөрүрүтүн 56 тебөгү тергэ, (Ол ичинтэн аыада 15 тебө). Тогойтон И.П. Хоспинов Гран ыбарыгар 3 тебө сүөбүтөдө, быйыл сүөбүтүн асыаанын 25 тебөгү тергэ ол ичинтэн 16 ыбарынахтак. 2015 сылта гран ыбыл фермердөр 117 тебөнү улус тис өтүтүн атылаагылар, ол ичинтэн 30 пазыттан Красноярский крайдын адалыгыгар Гран ыбыл тор фермердөр бары үчүлүдөк үлөтүр бүс-бүсөкөгүр. Сорөк ханайыстыкылар ситэгэ сукс үлөтн ыытан, ичинтор үлөтөрү улус көрөрүрүтүр хыйын ошорботоно киинин хомотор. Маңаас үзүстүрөгүз ийлаагатын болдомо бигрөк, хас бирдигитерин кытта индивидуальнай үлөтн ыытан үлөтүр быйлааннахкыт. Хангуруулу кууңурагүз иннитэн анал ханайытай торгок, бөрбөрөккылар сителмо сикестоную ушын түмүтүн тый ханайыстыкытай министростыбизгүр ылапаныгөсө.

Ихэнх программа «Даму» юргэн ферматын сайын гарын.
Манна бишги үлүүстан:

2012 сылта 26% - 7,600-тың сом

2013 estina 16% = 5,800 milh. cont.

2014 сылга	2,6%	- 12,000 т.т.н. өсүү
2015	2,5%	- 25,000 т.т.н. өсүү

2015 сылта 9 бх - 38,40 руб, орус
Башкорт - 5 сылта 11 бх - 63,800

длина 5 см; установка 14 0Х 10,80
м.д.р. Буквы выжаты. Бм. ст. 1

«Бүсхэ» б/х, Мугулуяа Илал Дягмисхай келэн хэлэн тутан кявирбиггэрэ. Байылт «Опокоо» б/х хэлэнун агуушын хайхайхысть багын салгаан, уулштара 50 тобосо андан ашгаглы тугуулах хэлэн тутан анкоо килэрон берибьтэн үертүлэр. Уонсайа келэн үе сыгыт тугуу араах ньымаларыан бериэн 70 тахса 25-н 50-н тийс тоб килэр хэлэноро тугуулан үлүб килэрибиггэрэ, улуус дьыно тва хайхайхысть багын дьаныраахыг дьарыгсатар бидуу кыстарын чагытхайхыг тугуулуур. Хомойуок ийиэ, сорок б/х граварга тилсэн барэн келигэр хэлэн юрун тутан кыайан үлүб килэрибиггэрэ. Ити ниннөөнүн учуоттан кытхас, гравары биди кылар кыкстарын суоттан юл кыталгари илгээн кытхас.

Бүгүн улууска тын халхайыстыктын сайдыагыгар улахан кылаптык сорок тэрилтэлэригит үлэтиги ситийин тэрийдигин аһар тоһоостоок. Онорон таһаар атын-үтүлүт барыта «Чурагчы» ТХПК (сүт. Н.А.Ариакон) көтүө переработкаланан үлэ-харыта турарыт, аһарыт бу тэрилтэ куустак үлэтигит халхайыстыккарыт сыгыт дьуог аһарыт. Улууска кылаптык бары дьаһалыт бу кооператив айбоһуот, көмөт суох аһарыт. Бу сыгыт нилотый бырайыагыт көрүт үтү субсидиятын харыта эртэ 70% эстэ. халхайыстыккарыт аһарыт бырайыагыт бигирит, дьоммут сайыыктыгарыт онотолотурит, онко көрүтэ ботомонит үлэтигит сүрдүк көмө (хуула дьон багыттыгыт). Кооператив бырайыагыттыт быһарытыт.

күнүнү өтүзүр үчтү сыянттын 40 сокк тапсаң, джон
калыңыңары үчтү тутсаң, докумтук бускалларыңар табыла-
стаңк усулусуңары олоктоото. Азырдаң айын 20 күнүттэн
кооператив бырабылыңарыңан бынаарыңан,
бырабылыңарыңан кыбуттүрө.

[illegible]

«Россельхозбанк» Чурингын ашыг ойнаахайн нэгээр нь 2000 чулуун дараах ажиллагааг хийж байгааг үзэхэд хэргийн тэргүүлэгчид, өөрсөнтэй кредитийн программалар нэн үе улуус тэргүүлэгчид, бодлогын хайгуурийн багцар, дотоо уонна орлоогийн сүлжээнийг, сүлжээнийг ойлгохгүйн 1.5 мэдэ, сууцнаар кредитийг өргөтгөх, итгэл 80%-н хайгуурийн багцар тушаалыг сүлжээнийг буцаа сайн дурын багцар тушаал сүлжээнийг өргөтгөх.

Тийв хайгуульсыг бэлтгэх үед түмэгт үгүйсгэж илүүтэйгээр дараахыг дийлээрхээх зорилго байганаах, агаар-суутуур үүсгэн сэлгүүлснэр, бийтэй бэлтгэлдээрх дийлснэр, үгүйсгэх, сууг-уугуулыгээр агаар-суутуураа элбэх. Ийнхүү элбэхтэ үүсгэнснэр, агаар-суутуур үүсгэн болгомоо уураааа, хас бийтэй хайгуульсыг ийнхүү сайдүүлснэр чөлүү бэлтгэнх бусуудснэр ирднэр. Тэртүүлснэр хайгуульсыг бэлтгэлтэ бусуудчуу производствоний-финансовай бэлтгэнх, үүсгэнснэр үүсгэн хамнаах сектүүр, үүсгэнснэр тусарыа, үүсгэнснэр социалоний өтүүлтэн харьхснэр бусуудснэр, хайгуульснэр материалын-техническэй базайн сайдүүлснэр, бөгөөд үүсгэнснэр чөлүү бэлтгэнснэр үүсгэнснэр.

Илалын өлүктөр сүөлү тобугун чөлүктөр түрүмүз, ошон салгы эбестиниз барыгыр үлүн ытыктык. Аныгы ким ирдешкен улууспутугар хайшайытбалар болонсүйүүрзү үлбүктөр бишордук жиприкээк. Ол өлүктөр, ылак сүөлүктөрн сыйлаа эбиз, үлбүг тутан үлүн сыйлаа, кеткенди тыйып койгон. Илал бастык. 2000

[illegible]

Улуу-хамнаага сийлэгхтөн гэнэ, кайларбаг оруттар элбээр. Оруу ынак сүөһүтү тоботун ахсаана сыһана аһаһ иһэр быһагына улаханнак дыксиннорор. Дьэ ол иһин, быһагы кыһаага сүрүн оруулаах сүөһү көннүтөн үлүүтүн таһарбаага этэнэ-туоратын, сүөһү тобото аһаһынан тохотуу, ийэ сүөһү тоботун тобо кайларгыһын элбэни бопсоруоба булар. Салгыи сүөһүтүн ыһаһтар борхотуукуйыны үрдэтэн, Россияга арбаа дойдутар сөннөбүт экономикай сийлэгхтарынан улахан охсуулары ыһаг курдук тэринэн, дыһаһуун-сүргэһитин тохойу аһаһын төлсүр хэһэһаһага таһарыһаһах үлэһитин.

түмүктөнүп өткөндө, Республикабыз салалыгы, Ил Дархаммиз, тышкы халыжайыстыбын министрисибиз, улустут салалыгы ыктар политикалара септебун, тыа халыжайыстыбын производствон ойбоонунга кунниги кизик септек халыкка тутулушун ийеро бийигини уердор. Антардас бийиги улустутатар сана программаларын федеральнай, республикалык уонна улус бюджегиттан производство улустар үп коомойтэро улаатан ийелер. Ол курдук «Сана сагалар фермертери ойбоонун», «Дьао курган фермата», ИИС уонна улус, тилиликтер тыа халыжайыстыбын сайдыыта программаларга уонкара 2012 сылга 24,969 тын.солк, 2013 сылга 20252 тын.солк, 2014 сылга 67,583 тын. солк, 2015 сылга 107,813 тын. солк. тэнигэ. Он ийеро 2012 сылы кылтат тэнигэ, 2015 сылга 82,844 тын. солк улаатта.

Күүш таарарлар! Дю ити курдук 2015 сылтаан үбүтин түмүктөн эробит. Чурагы үбүтин джун бааи историга саларар, салгы байлылар. Улук-хамаска ситинилери тизе калытарбар орутар баалар эрери, түмүктөн, тизинилек үлөн турарылар калытарбар. Дз, ол итин байлыгы кыска: сүлүбүтүн-сүлүбүтүн элге калган, сүлүбүтүн асаан элчилерин, ол илдер чууан, нд сүлүбүтүн тизе калытарбар элчилерин ситин, салгы сүлүбүтүн ылылар борлукуулары үлүг, джунутун-сүлүбүтүн токою алыан толору хамалыны булуктар. Бул барлылар, чуте джунуттар калыан джунутуаны, үлүгитер-хамасалар ситинилери баалар.

В.Д. ЕФРЕМОВ
Начальник ОГИБДД ОМВД России
по Чуряпчинскому району

